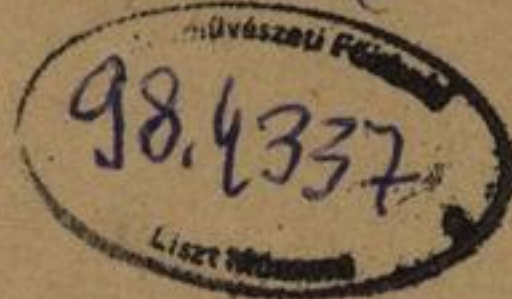

PRIORITY

[1. luokka - 1 klass]

Ms. 126

Ms

Liszt Museum
Dr Mária Eckhardt

H-1064 Budapest
Vörösmarty u. 35.
HUNGARY

K. álmán Hege dűs
00370 Helsinki
Rabentajantie 10. N. 127.
Suomi - Finland

ZENEAKADÉMIA
LISZT MÚZEUM

25. 12. 97.

HL:

Mária Kedves!

Kellemes Karácsony
hangulatot, bécét!!

Már jobban vagyok és
nem széldülök oly rémesen.

Jo ütemben készül
(4 fordítással) a "Sibelius és
a magyarok" könyvem.

Telmadnyi, Doráti, Dohnányi
sá levelével.

I# Sül döm még ezt a
Léziót.

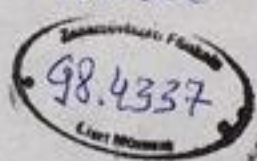
Összefügg 1212 és egy

módon az egyezt
Lönyvel.

A List és Finnland
egy teljes ZENEAKADÉMIA
LISZT MŰZEUM
300 oldalas + 20 kép
Lönyvel tölt melven
ami egyben Buda (pest)
és Helsinki történelmi
hangulata (Linyt !!!)
helyeit is Lönyvel hozzá
együtt hoz. Befezem. Szőlő
Könyvvel Kélmán

Liszt indíttatású szemiotikák.

Ms. 126

1992 december végén egy előadókörútam alkalmával kénytelen
kelletlen rá kellett döbbernem, hogy ismét kigyomláthatatlan

Liszt tévedésekről kell vitatkoznom még a legmagasabb szintű hallgatósággal is. *Professzor's sem kivétel.*

Szín és hitvallásra kényszerítve szögezzük le újra és újra;

A "Magyar rapszódia" címét Liszt (Franz, Frans, Francois)
Ferenc nem a rapszodikus(!) előadási mód miatt választotta.

Az e téma körük örvénylő, százan százféle módon értelmezett,
(és félreértett) felfogás vitája, pejoratív ködbe burkolja a
lényegét.

Liszt-tudvalévő-mindenhol szívesen rögtönzött az általa érdekes-
-nek talált dallamokra. Ezzel biztosította fennmaradásukat, tovább-
-élésüket. Ugyanakkor terjesztette is őket. Az antik görög

énekmondók (ha úgy tetszik: regösök), rhapszodosok, hivatását vállalta
magára tudatos jószándékkal. *Tehát rhapszodikus! Nem pedig rapszodikus.*
Senki ne hibáztassa őt azért, mert a magyar népies műzenét-ergo
, amit a cigány muzsikások fül után játszottak--

cigányzenének hitte.

/Ugyanakkor van igazi cigány népzene is, amivel alig foglalkoz-
nak./ *an elmével*

Ragyogó éles értelemmel írt erről a Detmoldban élő Berlinghoff
Bettina muzikológus "Liszt: Die Zigeuner und ihre Musik in
Ungarn" címmel megvédett doktori értekezésében. (1930)

Liszt--úgy hitte--valamiféle pusztulófélben lévő őanyag, eposz
, megmentésére vállalkozott. Mint ahogy annyi sok másra is vállal-
kozott. Mindig csaknem egyedül és s z e r é n y e n .

Tanítványa Sophie Menter komoly lépéseket tett Liszt
szentpétervári utazása érdekében. Ezt már 1885 szeptemberében

megbeszélték az itteri ~~Menter~~ *Menter* kastélyban. Tekintve, hogy a
nyíltan magyar (és finn) ~~barát~~ *barát* Konstantin *20012* nagyherceg

/jó csellista volt/ állt a terv mögött, biztosan állíthatjuk, hogy
ezúttal a Finnországi körútra is sor került volna.

Nehéz elképzelni, miként reagáltak volna sok-sok kései zongoraműre akkor Helsinkiben. Hiszen azok még 1985-ben is több itteni kritikus és tanár meglepően heves érzelmi reakciókkal kísért ellenkezését váltották ki.

Ami pedig a sokat vitatott rapszodiákat illeti:

Amennyiben a Wagner opera bemutatóját pártolni szándékozó Liszt a végzetes tüdőgyulladással járó utazás helyett Szentpétervárra és Helsinkibe (Stockholm, Oslo) jön, kitűnő alkalma nyílt volna az 1885-ben Ábrányi Kornél --1875-ös Hal téri tanártársa --dallamaira komponált XIX -:2 magyar rapszódia és z a k i bemutatójára.

Bartók már 1936-ban bizonyította, hogy ez a magyar zene nemzetközi nyelve, melynek Liszt népdalgyűjtői útjainak megghiúsulása dacára is úttörője --újítója lett.

/Bartók: A Magyar Népdal, 197 számú éneke szerepel Liszt VI rapszodiájában./

ZENEAKADÉMIA
LISZT MÚZEUM

A "Csárdás Obstine" alkotója m a g y a r zenét szerzett.

Minden esetre Menter, Reisenauer és jelen könyvemben korábban már felsorolt Liszt tanítványok elhozták a magyar népdalait Suomiba.

Például a Kassáról származó Weisz József (1864-1937) tanítványa, aki 1891-93 években a Pétervári Konzervatórium tanára.

/Korának kedvelt szezője/

Az általuk Finnországszerte ~~xxx~~ játszott Liszt XIII magyar rapszódia két m a g y a r n é p d a l á t megtalálhatjuk

Kodály : " A Magyar Népzene " (Zeneműkiadó 1981 Bp)

című művének példatárában . " Akkor szép az erdő"-67 szám.

"Ketten mentünk ,hárman jöttünk"--33 szám.

A szegedi árvízkárosultak javára Soprontól Kolozsvárig szereplő Svéd Női Vokálegyüttes Pesten a Vigadóban hallhatta Liszttől e művet. Vagy például Christine Nilsson svéd énekesnő; ugyanott. A párizsi Eduard Risler 10.3.1909 Helsinkizongora-

estjén a közönség visszatapsolta e művet.

D'Albert-né Teresa Carreno Rigából a fél világot körbekoncertezve ráadásként játszotta a XIII rapszódiaát.,Helsinkiben is.

Figyelemreméltó,hogy T.Kuula is kedvelte.Leánya Sinikka Kuula-

Marttinen is ezt játszotta apja 1938(anno 1918...)emlékére

rendezett esten és a budapesti Finn Nagykövetségen,,valamint

a Vigadóban édesanyja Alma Kuula dalestje végén.

A maga nemében ez páratlanul értékes történelmi találkozó.

Hiszen Sinikka tanára Ilmari Hannikainen ,akit viszont Liszt

kedves pétervári növendéke Siloti tanított.

A "Rapszódia" a maguk korában elsőosztályú és színvonalas szórakoztató zenét képvisltek,illetve az adott légkörtől függően sok mást is.Mai is kedvelik őket.

Finnországban-máig- Raimo Lintuniemi(1934...)zenetudós,kritikus

az egyedüli személy,aki ezt

/orgonista)

bátran leírta a " Kirkko ja Musiikki (Egyház és Muzsika)

1961:10-11 számában-F.Lisztin syntymästä 150-vuotta(150 éve született Liszt) címmel megjelent írásában.Sajnos ez sem mentes a

magukat máig is szívósan tartó tévedésektől.Ám ezeket majdan

egy teljes cikkgyűjteményben kell tárgyalnunk.Az itt uralkodó

hivatalos állásfoglalás szerint Brahms és Sibelius jelentik a

zeneművészet csúcsát.

Az új Finn Lexikon szerint Liszt rapszódiai felületes virtuozitást

De vajon miért nem csodálkoznak Brahmsnak,aki a Magyar Filharmón

a Szerző tiszteletére rendezett pesti díszvacsorán Rácz Pali

cigánybandájáért lelkesedik??!Ráczékat Joachim hegedűszólója

indítja egy kisebbfajta viharba torkolló Rákóczy Indulóba,

amit aztán az állva tapsoló Brahms és az asztal mellől

felugró lekes tömeg hosszan--őszintén--ünnepel.

A komoran ülve maradó Görgeyt és a jóságosan mosolygó Lisztet

már észre sem veszik.Később Brahms lelkesülten magyaráz

Görgeynek,aki nem nagyon folytatja a társalgást.

(Micsoda hír,hogy Antti Jalava pont nem volt ott.Bécsbe hajózott)

(Szemeiket körbe a vele folytatott hosszú beszélgetésem)

Ezen Hubay Sibelius 70-ik születésnapján a szerző hegedűverseny-
ét is eljátszotta./Ismét egy elégtétel Nováčekért/

A koncert után a Hungáriában/mely 1944-es lebombázásáig
őrizte Liszt és barátai,vendégei emlékét/ Hubay és Kai Kajanus
/Robert fia/ finn tanítványa együtt húzták a " Hejre Kati": t.

Talán nem jól tették ?? Anyaga szellemi rokonságot mutat a Ma-
gyar rapszódiaikkal.

..... *pesti magyar*

A századunk elején Helsinkiben zongoraestet adott Alice
Ripperről írja Heikki Klemetti kritikus;

"...Ripper számára a muzsika egyszerűen költészet,melynek
humánus közkinccsé tétele szemmel láthatóan élete
fő értelmét jelenti.."/20.9.1911/

Ugyanezt a Liszt XIII rapszódiaát Helsinkiben 1.10.1912
zongorázó A. Siloti kemény kritikát kap egy másik *finn* sajtó-
termékben;

"...Herra Silotin esitys,niin loisteliasta kuin se olikin,oli
jossakin määrin huoletonta ja kevyeltä kannalta otettua.."

"::Siloti úr játéka ,ha mégoly ragyogó is,bizonyos mértékig a
mű könnyebbik végén megfogott nemtörődömség benyomását
keltette.."

Szegény Siloti.

1886 február 21-én Ő adja át Lisztnek pesti lakásán/ma Liszt
Múzeum/ a Lipcséből hozott babérkoszorút.Ennyiben maradt az
Siloti és Menter által remélt északi Liszt koncertkörút.

Itt lép a képbe Maikki Pakarinen második férje Selim Palm-
gren(Szélim Pálmgrén,1878-1951) zeneszerző,zongoraművész,
kritikus.Busoni kitűnő tanítványa.Döntően hat reá Dohnányi
Ernővel és Conrad Ansorge(Liszt növendék)-val való találkozá-
sa. " Megtanultam,hogyan kell és hogyan nem szabad zongoráz-
ni."/Emlékiratok I, 16.Hi.1947/

Az a l k o t ó Liszttel való egyre elmélyültebb kapcsolatára utal Eduard Risler berlini koncertjén hallott A-dúr zongoraversenyhez fűzött megjegyzése;

"...Perzselő egyéniséggel áthatott igazi interpretáció.."

Leszármazottaival beszélgetve tudtam meg 1967-ben, hogy Selim életreszóló élményként emlegette e koncertet.

Palmgren Berlinben összebarátkozik Nikisch Arturral, aki-- a Bechstein teremben rendezett magán próbajáték után a lipcsei Gewandhaus műsorába iktatta S.Palmgren "Virta"/Folyam/ című zongoraversenyét. Egy máig is alig ismert remekműről van szó. (Összesen öt zongoraversenye van.)

Veijo Murtomäki ifjú kritikus "suomalainen Liszt mukaelma"...

...azaz .."finnesített Liszt átdolgozás(tákolmány)"

jelzővel tér a Helsingin Sanomatban napirendre a "Virta" felett. *Tragikomikus.*

A Helsinkiben 13.10.1913-ban bemutatott Virta a délnyugati finn tájak forrásaiból ármálássá(virtaus) növekvő Kokemäki (Kokemäki) ~~ékkész~~ folyót örökíti meg. Az alaptéma ősrégi pohjanmäi népdal (akárcsak Kuula A-dúr triójának lassú tétele), melyet új és új motívumokkal gazdagítva a Szerző **v é g i g v e z e t** minket a tájakon, egészen a fénylően tiszta--E-dúr--tengerbe ömlésig. Hatalmas határozott Lento röpít a végkifejletig. Ezt-, mint csaknem minden szenvedélyes zenét, -jutalmazták napjaink "egzakt" kutatói

"mahtipontinen"="fellengző" pejoratív jelzővel Suomiban *is.*

De kijárt e jelző már(a Virta-t vezénylő) Nikisch Arturnak is, Liszt "Les Preludes"-ért.

Nikisch Ignaz Friedmant kérte fel a Virta szolítájává.

→ (érdekes módon az ugyanitt, ugyanezt játszott Bartók is 'fehér' 12-dúr Lisztel)

Dongenialis átváltás diacérik

Berlini és lipcsei sikerei után Palmgren hazatér és Poriban katonáskodik.

Majd ismét ellenállhatatlan vágyódást érezve Weimarba utazik.

Ott együtt tanul/Busoninál/ Egon Petri és Szántó Tivadarral.

(Utóbbi együtt tanulta Sibeliussal a zeneszerzést és elméletet Robert Fuchstól Bécsben.)

Palmgren leírja, hogy Weimar 15 évvel Liszt halála után is az ő örökségét árasztotta magából. Ellátogat a Hofgärtneri-be, ahol az egykori agg házvezetőnő nyit ajtót és közvetlen baráti légkörben vezeti körbe a Liszt otthonban.

"...A nagy múlt lelki-szellemiségének lehelletét éreztem minden lépésem után. A faliszekrényben ott lógott a kopott fekete selyemkabát. A szalonban állt a Bechstein zongora. (Megjegyezzük; azon játszott Alie Lindberg)

Mellette az üvegasztalon a III Napoleontól színarany íratlenyomó. A z ebédlő díszé a Beethoven használta öreg zongora. Mélyen megilletődve távoztam e minden hivalkodástól

(!) mentes otthonból. Különös, hogy a parkban sétálva bensőmben a "Vándorévek" ciklus zongoradarabjai szólaltak meg.

Szinte újra átéltem őket" (S. Palmgren: "Minusta tuli muusiikko." 64-69. WSOY Helsinki 1947) (Muzikus lett belőlem)

Az embernek derék és muzsikusként egyedülálló tehetséggel ^{magáldott} /és magánnyal/ ^{magáldott} Palmgren tárgyilagos kritikus volt.

Szándékomban áll eredeti nyelven és magyar fordításban külön megjelentetni zenei kapcsolatainkat érintő régi és kortárs kritikákat!

Most mégis kivételt teszek, egy műkedvelő szinten lassan már hírhedté vált, veszélyes /téves/ analógiákra okot adható téma miatt.

Ezt ugyanis Selim Palmgren tette méltó helyére..

A Helsinki svéd nyelvű "Finsk Musikrevy" (Finn Zenei Szemle) szakfolyóiratban ~~XXXXXX~~ Cserna Andor ("Den ungerska folk- och zigenarmusikken"-1905:10:1.351-354...illetve...

1905:10:2. 365-369) a lap Budapestről szerződtetett tudósítójának német nyelven küldött cikkeinek svéd "tükörfordításai" sok zavart ~~XXXXXX~~ okoztak.

Mindennek tetejébe Cserna a cigányzene híveként ex katedra előadott erősen elfogult nézetei a Helsinkiben 1907-re tervezett "Magyar Hangverseny" szerzőgárdáját is ~~erősen~~ beárnyékolják.

Lássuk tehát a hangversenyről írt Palmgren kritikát.

Helsinki.Egyetemi díszterem.

"..Magyarok hangversenye.Helsinkiben ritkán hallott és tapasztalt lelkesedéssel üdvözölte közönségünk szomszédoló testvéreink(!) itteni szereplését.

A hangversenyterem tömve volt érdeklődőkkel.Különböző csoportok több alkalommal,koszorúkat vittek a színpadra/dobogóra/. Végül többször visszatapsolták a szereplőket,amit véget érni nem nem akaró "éljen,éljen" kiáltásokkal jutalmaztak. Mindemellett a fő dolog mégis ez a szívélyes és meleg kölcsönös kapcsolat,mely szüntelenül ~~XXXXXX~~ fennállt a hallgatóság és a hangversenydobogó között.

Nándor Rékait és ^{Andor} Csernát fejedelmi ünneplésben részesítették .Meggyőződhettek róla,hogy az irántuk megnyilvánult "ovációk" tetőfokát jelentik mindannak,amire itt a hűvös Északon egyáltalán képesek vagyunk.-Sok újat,egészségeset és részben igen figyelemreméltó zeneművészetet volt alkalmunk hallani e koncerten.Megismerkedhettünk ifjú szerzőkkel ,kiknek létezéséről eddig sejtelmünk sem volt.Ám akiknek neveiket kétségen már a közeli jövőben visszhangozza az egész zenei világ.Szent hevület által éltetett fiatal erők Ők,akik minden ellenük szegülő tiltó-támadó reakció dacára utat fognak törni maguknak.Az új magyar kultúra

Magyar Hangverseny 21.4.1907

Säveletär 1907:4:2. Helsinki.

legfeltűnőbb fegyverhordozói. Bátor és feddhetetlen lovagjai ügyüknek.

Jegyezzünk meg ilyen neveket, mint; Ernő Dohnányi, Ákos Buttkay,⁹⁷ Leó Weiner, Nándor Rékai. Emlegessük őket mindenkor azzal a tisztelettel, amit ragyogó képességük megérdemel.

Dohnányi hírneve már Európaszerte emelkedőben van. Nagy művét, a d-moll szinfóniát, korábban Helsinkiben is bemutatták.

Egyöntetű tetszést aratott.

E műnek az Andante tétele a legszebb és legeredetibb muzsika, amit csak hallhattunk. Teli megnyerő természetfestő ábrázolással és gyökeresen magyar hangvétellel. És micsoda mesteri virtuozitás a zenekari eszköztár használatában.

Mily kifinomult érzékkel csoportosítja a hangszereket, keveri az árnyalatokat. Az ~~új magyar~~ új magyar szerzők legragyogóbb csoportjába tartozik az ugyancsak európai hírnévre szert tett tehetséges Ákos Buttkay. Szentsegi örök című szimfonikus költeménye programzene a szó legteljesebb értelmében.

Mint ilyen zenei ábrázolásként, kötődik Arany János azonos nevű balladájához. Buttkay nagy realizmussal kezeli a hálás témát. Zenéje gyakran vadul száguldó, recsegő disszonanciákkal teli, de a fölényes technika, mivel kibontakoztatja témáit, érdekessé válik. Nem fél a fúvósok legnyersebb fortisszimóitól sem, melyeket különösen kedvel, miként csaknem minden új magyar szerző.

Ellensúlyként talán kétszeres mennyiségű vonóskart kellett volna alkalmazni, mint amennyi a mi/értsd: helsinki zenekar/zenekarunkban található. Minden esetre vonósaink példásan helyt álltak, e próbán. Weiner Leó a törékeny kis formák kedvelője. Takarékosan él a zenekari eszközökkel, de távolról sem kevésbé művészi. Ellenkezőleg.

Magyar szerenádja rendkívül fejlett érzékre enged következtetni! Különösen áll ez a visszhang hatások megvalósítására.

Magyar tónus, véleményem szerint, e szerenádban nem igen tűnik elő. Legalábbis nem úgy és annyira, mint Dohnányi, vagy Rékai műveiben. Azonban kellemes, karcsú és mesterien komponált zene, minden esetre.

Nándor Rékai magyar tánca szikrázott a nemzeti tűztől és tartástól. Két ellentétes téma küzd a felülkerekedésért. A viadal vad, de mulatságos és mindkét fél, ^{győzelmevel} illetve a darab sikerével végződik. Ez a maga módján m a g y a r r a p s z ó d i a , ha a szabály szerinti tempóváltozások nélkül is.

Változatos variációs formavilágára nézve az előbb említett műfajba ~~xxxxxxx~~ sorolandó. Könnyen érthetősége és pompás színezete mindig biztosítja számára a sikert.

Imre Kálmán (az olvasó engedelmével jegyzem meg; v é g r e egyszer nem "Emmerich").

szintén a legfiatalabb magyar ~~kontárs~~ ^{komposztáló} szerzőkhöz tartozik. Mégsem lelkesedhettem "Endre és Johanna" című szimfonikus költeményéért. Súlyos, nehézkes terjengőssége egyenesen kínosan hatott. Ezen kívül hiányzott belőle az eredetiség hangja. Bizonyos szinkópás alakzatú hangképeket nem ideszámítva, --melyek még nem igazán megállapodottak--, nem találhattam e formátlan műben egyetlen tematikus részt, vagy ritmust, ami akár egy pillanatra is leköthette volna bensőmet. Éppoly reménytelenül sivár volt Mihalovich Ödön "Toldi szerelme" című nyitánya. Nyilvánvaló Wagner utánzat, de még csak nem is jó érzéssel megszerkesztett plágium.

Ilyenféle muzsikától nyüzsög --Isten irgalmazzon--már fél Európa.

Hubay Jenő "Scherzo"-ja a B-dúr szimfóniából, igen megnyerő volt. Ízlésesen meghangszerelt, légies formájú, humorisztikus miniatűr.

Nándor Rékai az est folyamán nagy rátermettséggel vezényelte a reábízott műveket. Mozdulatai, gesztusai ^{külsőleg} nem szépek, ám világosan érthetőek és erőteljesek.

Jelen voltam néhány próbán. Feltűnt, milyen pontossággal dolgozza ki a legkisebb részleteket is.

Filharmonikus zenekarunk, magyar zenéhez, tempóváltásokhoz és komplikált ritmusképletekhez sohasem szokott zenészei derekasan megállták a helyüket."

.....

/A cikk utolsó mondata kapcsán ismét emlékeztetem az olvasót a Hubay Jenő tanulmányomban korábban már részletesen

elemzett Helsinkii szimfonikus zenekar nemzetközi

összetételére. Palmgren-ezek szerint-- nem ismerte őket, ^{előzetekről.}

Ugyanez áll néhány mai finn kutatóra is. Másrészt viszont magam is sok adatot (például Budapestről ide szerződöttek) kizárólag ma élő leszármazottaktól kaphattam.

.....

A magyar est után, még egy közös koncertre is sorra került.

Ezen Rékai művein kívül, Järnefelt, Kajanus, Melartin, Palmgren, Sibelius saját alkotásaikat vezényelték.

Mintegy a találkozóból állandó kapcsolattá fejlődött visszhangként tudósítja Hubay Jenő a Helsinkii "Tidning för Musik" ^{svéd nyelvű} szakfolyóiratot. A lap 1914 ; 14-16 (159-164) számára hosszú beszámolót küld Párizsból. A zenei élet aktualitásain kívül például Aggházy Károly ^{ly} (1855-1918) Liszt és Bruckner zongoraművész-zeneszerző tanítványáról. ^{Asi} Később Budapestre hazatérve ^k elsőik között fedezte fel a gyermek Bartókot.

(Tidning för Musik)
↓
mint pl. Zeitung für Musik

Aggházy annakidején éppen Liszt ajánlására utazott Párizsba és lett Hubay zongorakísérője.

Sajnos ilyen produkcióikkal nem jutottak el Suomiba.

Ugyanígy előadhatták volna --az egyébként más területen *Suomiban* máig nagyon is népszerű--Kálmán mű^{re} helyett Aggházy 1878 óta komoly francia-német sikereket aratott műveit.

Mihalovich Ödönt is lett volna mód igazi értékeivel *méne* bemutatni.

Aggházynak Berlinben voltak finn és észt növendékei is a Stern Konzervatóriumban. ~~XXXXXXXXXXXX~~

Jellemző, hogy Cserna Finnországnak szánt írásaiban Bartók-nak még csak a nevét sem említi. Még azt sem, hogy é p p e n akkortájt mutatta be a Lipótvárosi Kaszinóban/nem sokkal

Maikki Pakarinen-Järnefelt és Aino Ackté ottani fellépése után/ az Aggházyt is tanított Volkman Róbert zongoraverse-nyét.

ZENEAKADÉMIA
LISZT MÚZEUM

Cserna és az általa "tájékoztató" Helsinkinek, csak Kun László ^{nóta} népdalgyűjtőről tud./Bartók 1912-ben Norvégiában nyaral. Suomiba nem jut el./

.....

Ilyen és egyéb események háttérén tűnődve sétálgattunk a finn főváros szívéből tíz percre fekvő/és a várost védő/~~XXXXXXXXXX~~ Suomenlinna szigetcsoporthoz ősi mellvédjein.

Ez 1985 április kilencedikén történt. A hegytetőn álló régi kávéházban heten voltunk vendégek. Az ablakban rádió szólt. Mint rendesen /itt nincs déli harangszó/ a turkui dóm toronyórája elütötte a tizenkettőt, a *Finn Rádióban*.

Később a bemondó Liszt és Brahms zongoraművekre hívta fel a hallgatók figyelmét.

Az ember e szélességi körökön többnyire német, holland, netán francia pianistákra számíthat. Hiszen még a Hungaroton CD lemezek sem igen jutnak el ide. Sajnos.

Körpont a Zrínyi utcában)
(ma Belvárosi Hírelőadás)

Meglepetésemre hazai/finn/ fiatal művésznő játszotta Lisztől a "Funérailles"-t. Kitűnően.

Jegyezzék meg a nevét. Katariina Liimatainen, ~~Katariina Liimatainen~~
./

Aznap este belepillantottam a Helsingin Sanomat napilapba.
Nem hittem a szemeinek.

HS.9.4.1985. Utolsó oldal. Rádióműsor kommentár.

"-...Katariina Liimatainen soittaa Franz Lisztin Funérailles`in, joka sattuu olemaan tekijänsä sankarillisimpia kappaleita, Liszt sävelsi sen lokakuussa 1849, ei kuitenkaan Frédéric Chopinin kuoleman johdosta, kuten on luultu. Funérailles, Hautajaiset viittaa kahden puolalaisen patriootin, ruhtinas ~~Rexx~~ Felix Lichnowskin sekä kreivi Ladislau Telekin kuolemaan.."

Hannu Ilari Lampila/kritikus/

magyarul:....."-...Katariina Liimatainen zongorázza Ferenc Liszt Funérailles-át, amely történetesen egyike a szerzője leghősiesebb darabjainak. Liszt 1849 októberében komponálta ezt, ha nem is Fryderyc Chopin halálának alkalmából, ahogy azt tévesen hitték. A Funérailles, Temetés, két lengyel hazafi (patrióta) herceg Félix Lichnowski és gróf László /Ladislau/ Teleky halálára utal.."

Mint már annyiszor, kiscsoportos országjáró előadásokon ~~előadásomban~~ beleépítve korrigáltam--a sértés szándékától messze állva--az általam lassan 27 éve folyamatosan figyelemmel kísért tudatos/mert van olyan is/, vagy véletlencellentmondásokat.

Ez alkalommal úgy döntöttem, hogy az esetet példaként

örökítem meg. (Tűllepte ama bizonyos felső határt)

A "Helsingin Sanomat"-Helsinki Hírek--az ország legnagyobb mindenhol megjelenő napilapja. Ennek ~~xxxxxxx~~ egyik rendszeresen-főállásban-működő zenekritikusa H.I. Lampila úr (1947..) Egyidősek vagyunk.

Lampila a Helsinki Tudományegyetem zenetudományi tanszékének /különálló, kis intézetről van szó/ tanársegédje 1972-78.

A Finn Tudományos Akadémia kutató asszisztense 1978-83.

Eddigi munkássága; Sibelius képes életrajza 1984.

Finnre fordította és kiadta Alan Rich, Opera-1982; Charles Osborne, Opera-1984; John Lazarus, Az Opera kézikönyve-1990.

Glenn Gould; Írások a zenéről-1988; valamint Bach, Mozart, Chopin

kis életrajzok finn fordításai. Létezik tőle egy angol

nyelvű munka: Music in the Work of Herman Hesse 1979.

Az utóbbi éveket figyelembe véve a jelek szerint csak a sajtó számára dolgozik.

(!!!)

Ami a legelképesztőbb; Lampila úr azóta sem változtatott ex katedra kijelentésén. Joggal feltételezhető tehát, hogy

óraadó tanárként, illetve ismeretterjesztői tevékenysége

alkalmával/felesége a Munkásművelődési Intézet-köbányai

Pataky Műv Központra emlékeztető-házának igazgatója/

továbbra is ilyen és sok hasonló Liszt-Bartók-Dohnányi

információt fog terjeszteni./Véleményem Lampila cikkeire alapul./

Jó ideig vártam, hogy az olvasóközönség számára fenntar-

tott "vélemény oldalon" bárki is reagáljon a "Funérailles"

témára. Hiába. *Teleki megmaradt lengyelnek.*

Hansúlyozom, hogy a közvéleményre voltam kíváncsi és nem

láttam értelmét sajtóvita "megoldásnak".

Ami "Ladislau" Teleki "lengyel grófot" illeti, azonnal

megértettem, hogy Lampila Liszt; "Historische ungarische

Bildnisse"-für Klavier.. Magyar Történelmi Arcképek

zongrára/Editio Musica Budapest 1959/című sorozatát

sem ismeri. Ha pedig ezt "csak magyar" ügynek, vagy szű-

kebb nemzeti kultúrához tartozó alkotásnak vennénk,

akkor sem fogadhatom el, hogy pont a Sonderhausen-ben

1886-ban lezajlott Zeneünnepet ne ismerné?

mellet 1960-ban Erik Tarkastje rna meandert meg a zeneünnepetől. meg a

A sorozat négy darabját -zenekarral- ott mutatták be Arthur Friedheim hangszerelésében./Allgemeiner Deutscher Musikverein 1886.Sonderhausen./

A negyedik Teleky László(1811-1861).

Sorsáról talán a legjobb írást Saint-René Taillandier(1817-1879) francia író jelentette meg 15.1.1861-én a "Revue des deux Mondes" vezető folyóiratban.

Távol álljon tőlem a személyeskedés/melyre soha életemben szükség nem volt/,de ezen írásommal pontosan az a célom, hogy ne /ismét/szeretett Finn Népem legyen megbélyegezve,.

Tanítványaim sokat játszották e zongorasorozatot szerte Skandináviában és természetesen Suomiban.

Finnországban közismertek Leslie Howard /Hyperion/lemezei.

Köztük e Liszt mű is,melynek finn címe -"..Historiallisia unkarilaisia muotokuvia..", azaz Magyar Történelmi

Arcképek !! Műként ZENEAKADÉMIA, hogy

Valamikor 1963-ban Pécsen az azóta megszűntett

Művészeti Gimnáziumban úgy ismerkedtünk a szemiotikai

gondolkodással,hogy ha a minket közelről érintő Kölcsey-

Erkel Himnuszát áthelyezzük egy másik kultúrába ,akkor azt

ott kizárólag az általa tartalmazott művészi tulajdonságok

alapján ítélik meg.A többi idegen,vagy ismeretlen ma-

rad.Másképpen szólva ;a mű jelentősége megváltozik egy másik

(kultúrában)jel és jelképrendszerben.Egyik világjáró (Sorbonne egyetemen végzett)

pécsi tanárunk ezt a következő történettel érzékeltette:

A húszas évek közepén egy angol misszionárius paptanár és

orvos a világtól elzártan élő benszülött törzsre bukkant.

Amikor látta,hogy nincs mitől tartania ,odament és

barátságosan kezét nyújtott a törzsfőnöknek.

Az elmenekült szemtanúk szerint a papot több dádával azonnal

megölték.Később kiderült,hogy a szeneccsétlen angol pap

ahelyi szokások szerinti leg súlyosabb sértést követte el.

Tudtán kívül !!

egyetemi zene tudomány
Lam pila
művet?
nem ismeri

Kézenfekvő tehát a kérdés.

Létezik-létezhet e Liszt és Bartók művek ismerete, élvezete /értéke/ a magyar történelem és kultúra ismerete nélkül?

E logika szerint nekem legfeljebb Teleky nemzeti hovatartozásának tisztázásához van jogom. Nem követelhetem tehát

Lampila úrtól, hogy a "Funérailles"-ben általa hősiessnek *nevezett* — és azt írásban is kijelentett, muzsikát *m a g y a r n e m z e t i* alapon értelmezze.

Itt van mindjárt Beethoven "Egmont" nyitánya, vagy a csodálatos "Fidelio". Megannyi értelmezés. A differencia csupán annyi, hogy "*Ladislau*" Telekit lengyelnek, van Beethoven holland-
.....-nak tudják be? ??

Később a Zeneművészeti Főiskolán a magyar esztétika szerint téves felfogásnak minősítettük, hogy a zene "elbeszél valamit, illetve történetet ad elő".

Ha állítjuk, hogy Liszt "Faust szimfóniája" a főhős történetét beszéli el, a képzeletben születik egy irodalmi nyelvvel (és stílussal) azonos *zenei nyelv*, amivel Liszt Faustról *m e s é l*.

Vagyis Goethe Faustja képezné Liszt azonos nevű szimfóniájának tartalmát. Holott az a zeneműnek csak témája és anyaga, melyet Liszt "modell nélkül" szuverén (!) teremtményével formált korunk egyik legtitokzatosabb és legnagyobb művészetével *zenei alkotásává*.

Nem elbeszél tehát, hanem ábrázol! A Funérailles-Temetés-cím, nyelvi (szemantikai) kötöttség megszabta "történet".

Ma már vitán felül áll, hogy Liszt az Újépületben golyó által kivégzett magyar miniszterelnök barátjától

kezdve az egész elbukott/elbuktatott.../ magyarnak ismert és hívtat népet siratta, *és a Világforradalmát!*

Egyértelműen erre utal a Weimarban /Goethe-und Schiller-Archiv/

őrzött Funérailles vázlat. Az első/kondulás/taktus felett *Liszt által* *odaírt* *magyar* szó a magyarok zenéjére utal.

A zenére, melylyel Liszt, a Költő Magyarországért emel szót!

,s amely vázlatot a szóban forgó nép igaz barátjának és kitűnő ismerőjének Evelyn Liepsch zenetudós asszonynak és a Goethe--Schiller Archívumnak az engedélyével első alkalommal közzéteszünk.

*Kutató tőrs, barátja Dr. Fejhardt
a Mária Szendmayerrel.*

A máig közhasználatban lévő Funérailles kotta elején csupán a komor, sokat mondó " 1849 october " megjegyzés áll.

Mindenki tudja, hogy az Aradi Tizenhármakért szólal meg.

A "Sursum Corda"-(Emeljétek fel szíveteket) a letiport, kreatív fejlődéstől erőszakkal vissztartott magyarokat vigasztalta.

Mások számára a mű (már akik ismerik...) *csupán* zenetörténeti

érdekesség. Itt jelenik meg először a szabályos egészhangú

skála jóval Debussy előtt. *Először a világon.*

A mű "csak magyar" történelmi háttérét nemzetközi érdeklődés-
Kritikusaink, tündéraink enél sem tudták.

re is számot tartó érdekességeként említhető, hogy annak

üzenetét az egész ország értette, csak a cenzor *n e m !*

(napjainkban ZENEAPADÉLMIA kritikusok)
egyszerű vallásos szövegként engedte át a határon.

Nagyszerű zene. A régi Bartók *lemez* felvétel hatása alatt azt is elfelejttem, hogy milyen hánsszerre komponálta a Szerző.

/Akárcsak Bach " A Fuga Művészete " hallgatása közben/

Megérint a zene *jel* ~~rendszer~~rendszere. De tudom, hogy ez nem merül ki csupán nyelvi-zenei jelentőségben.

Gondolat ez a javából, a közlés személyiségformáló erejével.

Idős finn barátaim elbeszélése szerint 2.3.1943, ezt játszotta ráadásnak a Finn-Magyar hangversenyen Anda Géza.

A végén egy pillanatig tartó súlyos csend után *k i r o b b a n t*

a vastaps. Ugyanezt tette/ugyanott/ egy héttel később

a finn Lea Isotalo zongoraművésznő. Kiválóan.

Számos fül és szemtanú emlékszik még Helsinkiben micsoda

hatalmas Funéraillest játszott 10.10.1945 este az éhező

Budapestért Yrjö Niemi (Ürjö). ~~xx~~ Ilmari Hannikainen tanítvá-

nya. Ilyen rövid hát az út visszafelé Hannikainen-Siloto-

előtt Alie Lindbergig, aki Weimarban játszotta e művet. Hiszen csak *tegnap* nap volt.....szinte.

*Liszt barátja, Bathjányi
szerepet miniternőként.*

Legutolsónak /1945/ Lea Isotalo játszotta Wiesbadenben a Funéraillest! Az A-dúr zongoraverseny ráadásaként.

Egy nagy nemzedék utolsó fellobbbanásának képviselője volt ő a háború utáni kényszerszünet előtt. *Ezek után lépzelje magát a helyembe, amikor döbbentem ... 12 talon napjaink Sibelius Aka'demiáján mindezt fehér folt miatt.*
A mű legjobb kortárs szakértő művésze Eero Heinonen(1950....)

turkui fiatalember. Az 1974-es Csajkovszkij versenyen elért helyezése óta a legjobb (az otthon élők között...) hazai zongoristának számít. 1988- szeptember 10-én a Helsinki Ünnepi Hetek keretében a *Helsinki* Tempeliaukio-Isziklatemplomban bemutatta a Finnországban (1945 után) lekicsinylett, nem sokba vett "Költői és vallásos harmóniák" című Liszt sorozatot.

/megjegyzem, hogy a "Vándorévek" III kötete ma sem túl ismert/.

Igen sokak véleménye szerint Koloss István/a Szent István Bazilika *orgona* művésze, /1980-as sziklatemplomi estje óta nem tapasztaltak ekkora sikert, mint amit Heinonen Liszt

produkciója keltett. Kétszer kellett eljátszania a Funéraillest.

.....

Erre a derék kenyérkereső *1920-ta* /régen nyugdíjas/ átlagkritikus így reagált; "...Koncentráltan és helyes pedálhasználatával gazdagon variált hangzatok, megfontolt remeke..."

Annál érdekesebb Lampila kollégája Veijo Murtomäki(1954....)

HS.12.9.1988 kritikája: "...Ja mikä yllättävintä: sellainen nuorten leijonien näytöskappale, kuin Hautajaiset, vaikutti nyt paljon enemmältä kuin vain ulkoiselta bravuurilta. Se sykähdytti väkevämmin kuin koskaan..."

"...És ami a legmeglepőbb: az olyan aféle ifjú oroszlánok mutatós erőfitogtatás-darabja, mint a Temetés, (tehát a Funérailles) sokkal többnek hatott most külsődleges-felszínes bravúrdarabnál. Erőteljesebben gyújtott lángra, mint azelőtt soha."

Az előt soha? Mivel ... azelőtt?!

^{e2}
~~Ez~~ már biztató jel, hogy a Sibelius Akadémia ifjú zenetörténet
~~tanár-professzora~~ írt így.
 segéde Megtört a jég! 2000 előtt lassan ideje
 már.

Funérailles élményinket zárjuk ismét Suomenlinna szigetén.

Finn Vár...így nevezte el Kyösti Kallio(Küösztí) köztársasági
 elnök az 1917.XII.6-i függetlenné válás után. Azelőtt Viapori
 (finnesen) néven Szentpétervárt volt hivatva védeni. 1809 előtt
 Sveaborg néven védte Stockholmot. (Svédvár)

A mindenkori finn katonák vérével és a civil lakosság
 p e l d á t l a n áldozatvállalásával. (Pusztulásával.)

1992 október 6-án Aradra emlékeztünk magyar-finn körünkkel
 a sziget múzeumában(a svéd főparancsnok egykori kastélyában.)

Felolvasásra került Liszt Ferencnek Marie d'Agoult-hoz
 Breslau(egykori Boroszló)ban írt levele, 1843 január 22.

"...Értesítem, hogy Teleki Sándornal néhány napot töltünk
 Felix Lichnowsky barátomnál. Vagy Svédországon és Dánián ;
 vagy L e Havre-n át, de június végefelé mindenképpen
 Párizsban leszek."

Liszt Magyarországra készült. Talán azért nem jött már át
 Suomiba az észtföldi koncertek után.

Végül Marie miatt a magyar út is elmaradt.

Telekivel Lübeckbe hajózik. Itt a Suomenlinna előtt haladt
 tova a gőzhajó, Liszttel, aki nem sejthette, hogy csupán
 hat év múlva egy "Funérailles" szerzőjévé v á l i k.

Világos után nem sokkal kitört a Krími háború(1853-1856), mely-
 nek során az angol-francia hajóhad megjelent Helsinki előtt
 és 9.8.1854 reggel 9 órától kerek 46 órán át szünet nél-
 kül összesen 20 000 bombát lőtt Suomenlinna erődítményeire.

A várost megkímélték, de a partvonalat nem. Ezért a riadt nép
 /akárcsak a pestiek Hentziéknek a mai Múzeum körútig érő
 gyújtóbombái előtt, a Városligetbe menekült népe/a Bulevardi-

ig vonult vissza /Bulvár Helsinki/

(Kütparl)

Az úri nép a mai Kaivopuisto sáncairól nézte a "tűzijátékot".

A várost védeni /innen/ akaró orosz tűzérség régi svéd(!)ágyú

még a támadó hajókig sem voltak képesek lövedékeikkel

elérni. (A Finn Hadtörténeti Múzeum adatai 1993.) *A cári tisztek*

angerülten feljegyezték, hogy ezzel szemben milyen imponáló-

an pontosan érkeztek célba a támadók Congrev gyújtórakétái.

(Amiket Bem tábornok oly nagy sikerrel használt Erdélyben *ellenül*

1849-ben.)

A Magyarországot 1949-ben I Miklós cár segítségével legyűrt

osztrákoknak a szerződés szerint szövetségeseik(megmentőik)

segítségére kellett volna sietniük. Ez esetben az orosz haderő

finn /és észti/ sorkatonái és az osztrák seregbe kényszer-

rel besorozott magyar bakák egymás ellen harcoltak volna

finn földön is. Ám az osztrákok nemhogy segítettek volna,

hanem megszállták Moldáviát. Pontosan úgy, mint 110 évvel

korábban(amikor magyar huszárok jutottak *Suomiban* egészen Vaasa

városáig). Az augusztus 27-ig tartó hadi események során

Baraguay d'Hilliers francia marsal 15 000 katonával

tönkretette az Ahvenanmaa *Aland* szigeteket ..

A "Funéraillest" Európa szerte játszó Liszt tanítvány

Alie Lindberg szülőhazáját. Végül 2000 hadifogollyal távoztak.

Ezek döntő része Angliába került, ahol a nép k ü l ö n v o n a t -

t a l utazott Londonba idegeneket csodálni.

A Szentpétervárott és Tartu észti városban élő/vagy tartózkodó/

finneken kívül még egy híres finn szemtanúja van e

kornak. Anders Gustav Ramsay(1832 Viipuri--1910 Helsinki)

részben skót származású író. Fiatal egyetemistaként nézi

végig az angol-francia támadást, Helsinkiben a Kaivopuisto

/ma is szép sétány/mellvédjéről.

Néhány évvel később Rómában tartózkodik. Itt h a l l h a t t a

Liszt Ferencet. A visszavonultságban élő és komponáló

Liszt utolsó nagy nyilvános fellépése volt ez 1865 húsvét

másnapján.

A Palazzo Barberi-ben.

A teljes bevételt jótékonyági célra fordította. Ramsay így emlékezik a koncertre 1905-ben Helsinkiben.:

"....

Olen kuullut elämässäni paljon ja monenlaista musiikkia, mutta en koskaan mitään tuon suuren mestarin soittoon verrattavaa. Kun hän esitti vaikeimpia kappaleitaan ja unkarilaisia rapsodioitaan, oli kuulijan vaikea uskoa, että ihminen vain kahdella kädellään kykeni käsittelemään koskettimia hänen tavallaan ja saamaan aikaan sellaisen tuloksen. Yleisö kuunteli soittoa henkeään pidätellen, kukaan ei tahtonut menettää ainoatakaan ääntä, soittajan ihmeellinen tekniikka mykistyi kaikki. Kiihkeät, eloiset sävelet ikään kuin syöksivät toinen toisensa niskaan ja sähköistivät koko kuulijakunnan. Ymmärtääkseen täysin hänen unkarilaiset rapsodiansa on täytynyt kuulla hänen itsensä ne soittavan. Suosionosoitukset olivat valtavat, kättentaputuksista, lahjoista ja seppeleistä ei tahtonut tulla loppua.

..."

"..Sok és sokféle zenét hallottam

már életemben, de olyat még sohasem, amit e nagy mester játékához lehetne hasonlítani. Amikor legnehezebb darabjait játszott és a Magyar Rapszódiaikat, az embernek nehezére esett elhinnie, hogy emberfia két két kézzel képes ilyen módon bánni a billentyűkkel.

A hallgatóság lélegzetét visszafojtva élvezte

Liszt játékát, nehogy egy hangot is elszalasszon. A játékos csodálatos technikája mindenkit megnémített.

Eleven, szenvedélyes, hangok, mintha csak versenyt futottak volna, elektromos feszültséggel töltötték meg a hallgatóságot.

Tőle kellett hallanom a Magyar Rapszódiaikat, hogy igazán megértsem őket.

Végül aztán a tömeg óriási tetszésnyilvánításban tört ki.

Taps, koszorúk, virágok szólni nem akaró áradata.

/Megjegyezzük, hogy Liszt két ráadást adott: Weber: Felhívás keringőre, illetve Schubert: Erlkönig.../

/Az idézet Anders Ramsay "Muistoja lapsen ja hopeahapsen"

W.S.O.Y. Porvoo 1966 III kötetéből származik/

Anders Ramsay
Liszt
és
Liszt

[Handwritten signature]

Ramsay leírja még, hogy Rómában találkozik Myhrberg finn őrnaggyal, aki izgatottan mutatja neki Mexikó új császárat

Maximillian von Habsburgot. A III-Napoleon választotta császár Mexikóba indulása előtt látogatást tett a Pápánál.

Néhány év múlva az ő kivégzésének hírére fogja komponálni

Liszt a ^{Zárkódások} ~~Vándorévek~~ III kötet "Marche funébre"-jét.

De gyászinduló ez a Mexikóban értelmetlenül elpusztult

magyar huszárokért is! Gyászhangok az 1877-78, ban Bulgáriá-

ban meghalt finn katonákért, akiket a törökök ellen vezényelt a cár.

.....

Mindezt átérezve emlékeztünk itt a Suomenlinnán a múlt

időkre. Olyan szerencsében volt részünk, hogy Eero Heinonen

ismét eljátszotta a Funéraillest! Ezúttal a közeli

Savoy színházban. A kikötő közelében régmúltat őrző

hangulatával népszerű Savoyban Heinonen utolsónak játszotta e Liszt művet.

A közönség vastapsa ellenére sem adott több ráadást.

Csendben távozott.

Ritka az ilyen intelligens művész, aki pontosan tudja

miért tesz így pont e mű elhagyása után.

Szellemi rokona, Juhász László, telitalálattal vonja meg

a Funérailles és az Esztergomi Mise credójának magyar

párhuzamát az immár Budapesten is megjelenhetett/Szent István

Társulat 1993/" Bécs magyar emlékei" című kiváló munkájában;

(144 o), "...A magyar szabadságharc bukása után Liszt Ferenc

sokáig elkerülte a fekete-sárga várost, csak tíz évvel később

, 1958 márciusában jött el Bécsbe, hogy magyar barátai kérésére

itt is előadja az Esztergomi miséjét. Az udvar igyekszik kelle-

metlenné tenni a forradalom eszméjével rokonszenvező művész

bécsi tartózkodását és megtiltja a Hofoper tagjainak hogy a

hangversenyen fellépjenek. Liszt, ahelyett, hogy meghátrálna,

felhozza a Bécsbe a pest-budai együttest, és a magyar művészeket

kirobbanás sikert arat. Az udvar sértő intézkedéseit azonban nem

felejtette el, és hacsak tehetett elkerülte Bécsbe. Élete utolsó

(11)

(E te félrel kell lenni rokona a)
Stockholm-ből ugyanígyen módon csendben először Lathurc-ly-
ne.

ZENEAKADEMIA
LISZT MŰZEUM

ausztriai magyar író

Liszt, Ravel, Bartók zenéje öntudatlanul és észrevétlenül kíséri hétköznapijaimat.

Nyilvánvaló, hogy ez ^aszülőházamban, Magyarországon kapott zenei köznevelés ajándéka. Kis korunktól kezdve teher (feszültség) nélkül, természetes módon szerzett ismereteinket a személyes választás szabadságának szellemében szereztük meg. Ezért nem "kell" évszámokban gondolkodnom, korok tudatalatti korlátait éreznem, ha Bachot és Bartókot egyidejűleg kívánom élvezni.

Fordítottan igaz és szörnyű ennek a fonákját tapasztalni.

Lehet-e?, valaki zeneakadémiát, vagy egyetemet végzett zenetörténész/azóta a zenetudomány doktora/, úgy, hogy még csak nem is hallott Liszt "Esztergomi miséjéről"?!
Hogy még csak hírből, vagy hallomásból sem ismeri ???
.....

Sajnos igen!

Helsinki egyetemi tanár ismerősem 1985-ben egy este felhívott--akkor még vidéki--otthonomban.

Elmondta, hogy Bartók "Kékszakállújáról" tartana elemző kiscsoportos foglalkozásokat, amihez különféle segítségre volt szüksége./Enyhe udvariatlansággal azt is írhatnám, hogy amit Helsinkiben hiába keresett/

Végül jelezte, hogy kellő érdeklődés hiányában és egyéb hivatali problémák miatt az egész előadás elmarad.

Rokonszenves munkakapcsolatunk alatt magam is sok hasznos és érdekes ajándékot kaptam az illető docens és zenekritikustól.

Ezért válaszképpen, ^{és} mintegy tájékoztatásként az újabban megjelent

Hungaroton hanglemezekről; megajándékoztam egy sorozattal. Köztük a nemrég elkészült "Esztergomi mise" Ferencsik féle felvételével.

A válasz szívenütött.

Barátom, válaszlevelében megköszönte, hogy általam, egy e d d i g
i s m e r e t l e n Liszt miséhez juthatott hozzá.

"..Ezt sem hallottam eddig..."-írta.

Levelét lassan az ölembe eresztve villámlásként szólalt meg
bennem a "Liszt mise" Crucifixusa a Credo-ból. (Abszolút hallásom van
/Amit a Pécsi Székesegyház orgonistája/kísérő/ként oly sok-
szor átéltem, és amit évtizedek óta --egy 1849, ben megfeszít-
tett nép 1856, ban zenévé formált, lényegített kiáltása---
a Furérailles rokonának érzek. / (1856 - 1956)

Sokadszor merül fel hát a kényszerű kérdés;

Ha, valakiket a "pusztán magyar" vonatkozások nem is érdekel-
nének, miként lehetséges, hogy nem ismerik Guy de Pourtalés
Liszt könyvét??

Aki állítja, hogy... ZENEAKADÉMIA
LISZT MŰZEUM
...a Crucifixusban Liszt a szekund
disszonanciát már azon a módon alkalmazta, mint a legmoder-
nebb komponisták."

(Pourtalés: Liszt. Európa, 1957, Budapest. Lányi Viktor fordítás/
184 oldalon/.

Ok-magánnyomozásom ^{Hel sinkiben} során, a zenetudományt tanuló egyetemisták
csak Gunnar Jeanson (1898-1939) svéd tudós könyveire hivatkoz-
tak. "Musiken genom tiderna" (finnül; Musiikki kautta aikojen)
magyarul: "Örök Muzsika", című művét, mint k i d e r ü l t,
tulajdonképpen Johan Julius Rabe (1890-1969) svéd zenei szakíró-
val közösen szerkesztették.

Az eredetileg háromrészes zsebkönyv kiadást a fordítók Hannele
Branch /azóta Londonban él/ és Leena-Mija Alho ^{neve költyel} két finn
nyelvű kötetben jelentették meg 1977-ben Helsinkiben az
Otava kiadónál.

A II-ik kötet 197-ik oldalán Liszt monumentális Graner
messu ["]járól beszélnek a szerzők. (Az esztrogomindl rnu 12

(melle finnül, messu)

A régebbi példák özönétől eltekintve csupán a legújabb 1991-ben megjelent Nagy Finn Zenei Lexikon (Suuri Musiikkitietosanakirja 1991 Weilin+Göös ja Otava. Keuruu, I-VI.)

IV-kötetére hivatkozom.

A 76-79.o. Liszt szakdolgozat (írta; Veijo Murtomäki) is "Graner Festmesse"-ről tud.

Az általam meginterjúvott egyetemisták és akadémisták egyike sem tudta megmondani hol és milyen országban van, vagy volt

"Gran". Összesen 9-en tudtak a "Missa Solennis"-ről. ~~Hasonlóan~~

Azok is mérnökök, orvosok, kereskedők és politikusok voltak.

Még-sajnos-- ma is meglepetést okozok előadásaimon, amikor

kiderül, hogy Esztergomról van szó, továbbá a mise eredetileg

P é c s számára készült. Még nagyobb meglepetést okoz Beetho-

ven, aki tudvalévő Esztergomban akarta bemutatni a "Missa

Solemnis" (1819-1823)-t, csak a bazilika építkezését nem volt

türelme többé kivárni. Minthogy a magyar kultúrtörténet csak-

nem ismeretlen/a zeneirodalom és történet még inkább/

Így aztán csak Denis Mc Caldin "The Choral Music. The

Beethoven Companion," London 1971 (387-410) könyvére hagyatkozhatnak.

Térjünk vissza Gunnar Jeanson finnre fordított könyvéhez,

mint Helsinkiben ismert forrásmunkához.

A 198-ik oldalon így folytatja; "...a Graner Festmessén kívül van Lisztnek egy koronázási miséje is.

Mindkettőből árad a drámai pátosz és daltias pompa. Hasonló

színházi -- egyházi stíluskeverék jegyében született műve nincs több.."

.....

Ezekután hirtelen váltással Brucknerrel kezd foglalkozni.

Váratlanul Schnoor-ra hivatkozva "l'art pour l'art"

szintjén megmaradó, kudarcba fulladt; művészetet, életet és

Egyházat összefogni, valamint megújítani akaró; vállalkozásnak

antiszociális munkásságát. "Eksztázis-vallásos egysége dacára

,melynek vonzereje tagadhatatlan,."

Sajátságos módon ezután i s m é t Lisztre tér vissza.

A Krisztus oratóriumról beszél, amit egyszerűen nem ért.

A vezérmotívum ^htechnikát és hangszerelést Wagner utánzásnak mondja, majd gyors("rapszodikus" ?) fordulattal Brahms és Joachim, Liszt irán^ti ellenszenvével kezd foglalkozni.

Ezt követend^ő nem kevésbé r a p s z o d i k u s kitérővel a Svédországban 1892-ben alapított egyházzenei szervezet ismer[✓]-tetése előtt, újból Liszt-kitérőt tesz~~nek~~:

"...Bruckner -ellentétben Liszt Graner miséjében a színházi teatralitást templomba bevívó törekvésével--

vallásos műveinek légkörét a tiszta római-katolikus ájtatosság

hatja át. Mindennek alaphangulatát a középkori mesterek énekére

épülő/alapuló/ misztika adja..." *Pardon? A szerző nem ismeri Liszt műveit.*

/Itt, egy neuralgikus ponton, már én ezt nem hagyhatom szó nél-

kül! Ami Magyarországon 1526-^{al} kezdett pusztulni, az csak

1600 u t á n kezdődött errefelé. Akkor is lassan. Módjával.

Legyünk hát elnézőek mi ^{németek és} magyarok. Mint már é s még, annyiszor a

Történelem folyamán./

..... Egyetlen személyes megjegyzés engedjék meg;

Amikor 1987-ben a kiváló német Peter Raabe (Frankfurt 1872---

Weimar 1945) Liszt könyvének ismeretét(és nem ismeretét)

kutattam, összesen 7 azaz h e t e n ismerték!

Ehhez nincs mit hozzátennem. Máig nincs finnre fordítva.

.....

Ami Esztergom városát illeti; Magyar Imre professzor psalmusi

vígasztalására írom le, hogy egy északi kollégája/országot

nem jelölök, mert az eset nem azonosítható a néppel/

szerint...".....Gran nincs túl messze Raiding, tól...

amit ma "Doporjan" /Doborján/-nak hívnak..."

.....

Pont.

Megkoronázza ezt a " Hi-Fi Stereo " magazin 1986 márciusi száma, *mely*
 .Liszt Koronázási miséjének Hungaroton felvételét méltatja;

"..Nem ítélnéjük értéktelennek, de Liszt Abbé templomi zenéje
 mégsem tesz reánk túl nagy hatást. A virtuózból lett pap
 tömjénfüstös kardforgatásának lelki indítékai számunkra
 felfoghatatlanok..."

Valamikor, az Esztergomi Mise párizsi bemutatóján írták;

"....Mennyi szenvedély ,tűz,mennyi harag egy vallásos műben.
 Nem halt meg a Forradalmi Szimfónia szerzője Lisztben..."

.....

Mi is , csak e tűzben r e m é n y k e d h e t ü n k!!

Ma már látom és tudom,mily keveset jelentenek a száraz
 terminus-technikussal megtömött szövegek és az azokból

"vizsgázó" szegény jobb sorsra érdemes diákok,kutatók,írók, *tevédelei*

Unalmas,passzív,élettelen,előadások.Mindezt átfogja egy
 sajnálatosan északi *(Közép-Kelet Európában is m e r e t -*
 kivéve + dél-Skandináviát) *l e n* jelenség.

Nevezetesen az,hogy nincs eleven dialógus,analitikus szemlé-
 let.Merev tekintélyuralom,bürokrácia és a nyomtatott szö-
 veg/ez a Sajtóra is áll/ mindenhatósága.Megkérdőjelezhetet-
 len,hozzáférhetetlen mindenekfelettsége. *Absolut autoritet*

Közel 27 éves tapasztalataim szerint csakis ez magyarázhatja
 a kritikai korrekció nélkül átvett és továbbterjesztett
 tanári,szerkesztői,kutatói tévedéseket,illetve *erősen elfogult,*
 személyes érzelmektől áthatott argumentumokat.

Miért nem hajlong és hátrál meg professzorai előtt a magyar - *német*
 főiskolás,egyetemista,akadémikus ??!? *Vagy a svéd? A dán*

Azért,mert t u d j a,hogy amaz hivatalnok.

Elvárja tőle/vagy Tőle/,hogy professzori hivatalát

p r o f e s s z o n á l i s a n ,perfekt,lássa el.Elvárja,hogy

kifogástalan korrekt minőségű műveket készítsen méltó titulusra

Amennyiben
 42

Nem azt kifogásolom tehát, hogy Lisztet, Bartókot bírálják, hanem a bírálók hihetetlen góggel és konzultáció elől menekülő magatartási kultúrával palástolt tájékozatlanságát. Még megdöbbenőbb, amikor nem is akarnak tájékozódni, hanem korrigálás helyett nyugdíjig/vagy sűrű/mereven ragaszkodnak téves kitételeikhez, sőt; tanítványikat is arra kötelezik. /Legalább is a szabadulást jelentő diploma megszerzéséig./

.....

Szerencsénkre a kivétel néha megsemmisíti a szabályt.

Drezdából Helsinkibe érkezett professzorokkal és egyetemistákkal találkoztam 1993 nyarán.

A távozásukat követő héten a Drezdai Fesztiválon előadott Esztergomi Mise koncertfelvételét küldték ajándékba--

kazettán. Az embert érik ilyen örömök.

Nem sokkal később Budapestről visszatérő finn és svéd

barátaim a Mátyás templomban, angolok és belgák között ülve végighallgatott Esztergomi miséről mesélnek.

És....Esztergomról! /Jalava és Görgey nyomdokain.....)

Ligeti András vezényletéséről, Kodály Kórusról/Debrecen/,

Lukács Györgyi és Németh Judit szólisták hangjáról.

Szépen kimondják Neemät, azaz Német/végre egyszer nem

"Német"/finn-magyar-észt hangsúllyal. *Pedig svédek.*

Némelyek Barcelonából is ismerik Németh Judit hangját.

/Ahol díjazták/.

Kitűnő angol, német, francia nyelvű műsorfüzetet is mutatnak.

Hosszan, olykor egymás szavába vágva, vidáman ecsetelve, mi mindenre bukkantak benne.

(Karélia)

Csendes örömet érzek szeretett lenhajú, Karjalából származó barátaim, jól sikerült magyarországi útja felett.

Már 27 éve tudom; egyedül, egy^eegyedül, a személyes eszmecsere, ismeretterjesztés, szolgálat az egytlen reményre jogosító

Jóllehet publikációs anyagom döntő részét lexikon számára tartom fenn, mégis álljon itt néhány értékes együttműködésre vonatkozó adat.

1986 június 12-én rendezte az V-ik Riihimäki (Ríhimeki) Zenei Tábor a finnugor zongoramuzsika estjét. (Dél - Finnország)

A Finn Üvegipari Múzeumban Sakari Oramo (Szakari O. 1965..

Édesanyja Liisa Pohjola professzor, zongoraművész...

hegedűművész (és elsőosztályú nemzetközi karmester)

és Simon László zongoraművész (prof Berlinben. Jelenleg Stockholmi hívásnak eleget téve, északon tanít... Évek óta tart

mesterkurzusokat Helsinkiben... ahol egy évet tanított is)

egészen rendkívüli módon adták elő Liszt "La Notte"

és "La lugubre gondola" műveit. Majd Csaba Péter és Liisa

Pohjola (Liisa) következtek. Cesar Franck Á-dúr hegedű-zongora

szonátájával. /Érdekes módon pont napjainkban igyekeznek tagadni

Lisztnek Franckra tett hatását-egyeselek. Ugyanakkor az általam szakmai kényszerből tanulmányozott /"Graner messu"/

Julius Rabe--Gunnar Jeanson ~~gála~~ zenetörténet könyv meglepő

tájékozottsággal és helyesen ismerteti a Liszt-Franck

kapcsolatot. Lisztnek a másik félre presztízserősítő

megtermékenyítő hatásáról van szó. Értehetetlen mi takargatni-
való van ezen. /

.....

A Riihimäki nemzetközi tábort Bartók kétzongorás és ütő-
hangszerekre írt szonátájával zárták.

Liisa Pohjola (miként korábban Erdélyi Miklóssal Turkuban)

és Simon méltó partnereknek bizonyultak. Juho Vartiainen

és a Maros Miklós kapcsán már általunk is jól ismert

Rainer Kuisma ütőhangszeres művészek gazdag, egyedülálló -

-an egyéni közreműködéssel ajándékozták meg hallgatóikat.

A rákövetkező ősszel Hamburgban Finn Zenei Kiállítászt rendezett a Stenway Ház.

A nagyszabású bemutató egyik lelkes szervezője, Dr Stefan/István/~~V~~ Vértés volt, Anneli Koch finn konzulnővel együtt.

Szerencsés módon pont akkor mutatták be Hamburgban, Kalevi Aho (1949---) tehetséges finn szerző "Avain" (Kulcs) című operáját.

Magyarország felejthetetlen barátja, Seppo Nummi/Szëppo N. 1932-- --1981) zeneszerző, író, esztéta hozta létre a Jyväskyläi /Jüveszküle/ Nyár, című művészeti találkozót.

Ezen Peter Frankl (Frankl Péter) Debussy ö s s z e s műveit végigjátszotta. Itt találkozott Risto Lauriala ^{finn} (Riszto L. 1949--) zongoraművésszel, aki Kabos Ilonánál tanult Londonban.

Lauriala tanítványa Jouni Somero (Szomëro 1963-) 1986-ban egyetlen északeurópaiként vett részt Cziffra György mesterkurzusán Keszthelyen. /Gondoljunk Sibeliusra és a keszthelyi Goldmárkra./

A lassan 9 éve külföldön élő Somero, Düsseldorfban tanársegéd. Híres Liszt játékos.

1986-87-ben emlékezetes Liszt esteket adott egész Suomiban. Finn felesége Európa szerte ismert és keresett énekművésznő.

.....

Sebők György professzor Bloomingtonból jár immár sokadik nyáron Helsinkibe, ahol mesterkurzusokat tart a Sibelius Akadémián. Egy évig itt is tartózkodott és tanított.

Lantos István Budapestről, Valdis Krastins Rigából jár Karjaa (Karja) nyári mesterkurzusaira. Jelen pillanatban Matti Juhani Raekallio (1954-) testesíti meg a művészi csúcsot. Az 24.10.1981 Carnige Recital Hall-ban adott Liszt koncertje híressé tette.

Vendégprofesszorként tanított New Yorkban.

New York legnagyobb kritikusai írták róla;

"::...A finn Raekallio megmutatta ,hogy Liszt h-moll szonátáját csak egyetlen módon l e h e t j e s s z a b a d előadni. Nagyszerű művész .."

"..Sokan beláthatnák,hogy nem lenne szabad e művet könnyelműen műsorra tűzniök..."

Erről hamarosan itthon Suomiban is meggyőzött minket Matti Raekallio.26.8.1987 a Helsinki Savoy Teatteri(Színház)

ben adott Liszt: "Transzcendens Etűdök" sorozat valóban földtől elszakítani képes élményével.Hozzá hasonlót soha előtte nem tapasztalt Liszt-barát közönségünk Helsinkiben.

Ha csak, az akkor még Leningrágnak hívott Szentpétervárról hozzánk átlátogatott, Lazar Bermann egyedülálló estjét ide nem számítjuk. /Azóta Svájcban él)

Raekallio nemrég Finnországba települt magyar tanítványa Bogányi Gergely ,a közelmúltban nyerte meg Budapesten a Chopin versenyt.E szép történelmi találkozásnak egyenes-ági rokona a Liszt-Siloti-Hannikainen kapcsolat.

Örvendetes módon e gyökerek ma is/és örökké/élnek.

Egy másik Espoo/Eszpó--Esztergom testvérvárosa--ból származó ifjú finn tehetség, Arto Satukangas (Satukangas tanára,Nikita Magalof is S i l o t i növendék volt.

Jelenleg Párizsban él. Az 1986-os Provence-i Fesztiválon Fischer Anni (a budapesti Finn Nagykövetségen 1937-ben az ifjú Timo Mikkilä-vel koncertezett)ezúttal Olli Mustonen (1967..Végh Sándor kamarapartnere és Turkuban házigazdája) istenien tehetséges ifjú turkui finn zongoraművésszel játszott együtt.

A "La Roque d'Anthero" zongorafesztivál Liszt maratonján az összes zongoraművet előadták.És volt egy pompás Esztergomi Mise. A mise credojáról beszélgetve /minden magyar vonatkozásáról szándékosan hallgattam.../

jelentette ki Pierre Cochereau francia orgonaművész:

Nem más az,mint a kettéosztott,keresztre feszített Európa kiáltása.

(Azóta nagyon sokan Liszt magyar tanítványa) (Paris. Notre-Dame) 1979

Bldéltan

Ahvenanmaa/Åland/ szigetvilágának központja Kastelholma vára, ahol Alie Lindberg nevelkedett, igen fontos védelmi célokat is szolgált.

A tőle keletre fekvő Bomarsund ~~/Bomarsund/~~ svéd nevű erődítményrendszer a finn lakosság adóztatásából építették fel.

Ezt foglalták el 1854-ben, az általam korábban már ismertetett krími háborúban a francia-angol csapatok. A győzelemért fizetett árról tekintélyes katonatemető árulkodik. Az esetek hat nyelvet képviselnek sírköveikkel.

Ez is Funérailles !!

Az olvasó engedelmével általam következetesen Funérailles atmoszférával fémjelzett történelmi hangulatú emlékhelyek egyik legszebbike a régi Helsinki Operaház.

Az épületet 1879-ben készült el.

Teljes egészében az Ahvenanmárról *Hel sin si te* *ZENEAKADEMIA* *ELSZT* *ELSZT MŰZÉUM* *vi s s z a* szállított

értékes *é sz t* téglakincsből építették fel, "Császári Alekszander

Színház "-néven Nikolaj Adlerberg gróf /1849-ben *Vácról* Pestre

győztesként belovagolt/ kifejezett támogatásával és a

város polgárságát *www.bldeltan.hu* rokonszevesen *www.bldeltan.hu* magatartásával.

1) Fotó: Gróf Nikolai Adlerberg (1819-1892): Finnország tábornok kormányzója; cári helytartó.

2) Fotó: A régi Finn Opera az Albert utcán/Albertinkatu/Helsinkiben.

Liszt ihletésű és indíttatású semantikai semiotikai
essayvá érett történelmi utánérzéseinket ezzel lezárva
a következő számvetéssel lettünk gazdagabbak.

A ~~Mester~~ Mester elérte élete célját, mert máig és mindörökké
hat, old és összeköt ott ~~is~~, ahol muzsikáját soha nem fogják
érteni. Sok száz oldalas kötetben adhatnánk ki két és több nyelv
-ven a Róla megjelent napi sajtó kritikáit egészen a tudomány
ányos(annak aposztrofálható)munkák és az igen ritka doktori
értekezések recenziójáig. Evvel azt a látszatot kelthetnénk,
hogy Liszt(Franz, Frans) Ferencet ismerik, igénylik és kedve-
lik. Ez utóbbit nem pejoratív szentimentalitás, hanem a napi
életben tapasztalható igény, kereslet mutatóival mértem.

----- Száz és száz személyes kapcsolataimon keresztül.
A nagyszámú és kizárólag általam ismert hangversenykritikák

egyben ~~minőségi~~ minőségi fehér foltokat tárnak fel.
Ilyen például az e sorok írása alatt bedobott Helsingin Sanomat
Helszinki Hírek olvasóim által már ismert Olavi Kauko kritik-
kusa legfrissebb megnyilatkozása. Jelentéktelen és "nem valami
térfoglaló" alkotásnak nevezi Liszt; "La lugubre gondola"
művét, amit meglepő és ~~más~~ program más szerzőivel /Chopin,
Beethoven/ nem összeillő kakukktojásnak titulál.

Ezzel aztán ex katedra napirendre is tér a dolog felett.
Egyetlen szóval nem említi Wagnert és Velencét. Máskor mindent
finnre fordít, ám most nem vette a fáradságot, hogy azt tegye.
Külön páikantériája mindennek, hogy a Chopin barátot és Beetho-
vent a szó fizikai valóságának értelmében is élete utolsó
napjáig állandóan és mindenkinek zongorázó Liszt Ferencet
nem tartja méltónak a fent említettek mellé. Kioktató és finn
viszonylatban egyeduralkodó stílusával esetleg végleg elveszi
az amúgy is félénk ifjú művészpálánták kedvét a további ~~kis~~
Liszt tanulmányoktól. Ismét ~~Stockholmban~~ találunk majd menedéket
és szakértelmet. Liszt kamaraművei teljesen ismeretlenek
Finnországban és még a főváros egyetlen zeneakadémiáján is.

Mint már oly
3081201 02 elment alatt

Első jószándékú próbálkozásait Kauko úr totális hadviselésnek is beillő, ellentmondást nem tűrő, dialógust nem ismerő ítélete törte derékba. Egy Hanslick színvonalánál fölsőbb iskolai zeneelmélet tanárból lett újságkritikusunk ~~egy~~ ^{egy} ~~es~~ ^{es} váratlan fordulattal Liszt B.A.C.H fantázia és fuga orgonaművét vette görcsöve alá. "Naxos" "Valódi furcsaság" kitétellel tért eme alkötés felett is napirendre. Hasonló hadiösvényen jár ifjú kollégája, az azonos problematikus keletfinn tartományból származó és fölsőbb iskolai /errefelé mindenre jogosító/ zeneelmélet tanári diplomával természetesen zenekritikusként is aktív Tapani Lämsi. Váratlan fordulattal Jandó Jenőt veszi célba. Liszt Zarándokéveinek/itt következetesen rosszul "vándoréveken" írt/ a Naxos által kiadott három ~~kötet~~ ^{lemez} jellemzi; "minden a helyén van, de hiányzik a nagy mesterek hagyománya, nem eléggé egyéni". Nos; a mai napig nincs egyetlen hazai (finn) zongorista, aki legalább az első ~~kötet~~ ^{lemez} lemezre játszotta volna. Ha más ~~hol~~ nem, hát itthon. A hangversenyéletben e művek (is) fehér hollók. Vezető zongoraprofesszoraink sem játszik. Ha csak ide nem veszem kettőnek jóindulattal és humánus megértéssel is igen gyenge és összekapkodott ^{bizonyult} Villa d'Est szökökútjait. /Rádió/. A koronát ismét a Liszt művekre különös felforttyanással reagáló és azokra érthetetlen logikájú tudati megosztottsággal ^{együtt} hivatkozó fölsőbb iskolai elmélet és zenetörténet tanársegéd Veijo Murtomäki teszi fel, amikor azt taglalja "Liszt csárdás macabre, avagy Bartók Allegro Barbaro-ja a szörnyűbb és embertelenebb é?"

E két Mester termését ismerő, értő és azokkal (is) élő sok sok ember csak elégedett lehet Murtomäki tudtán kívül kiválóan szintézisbe ötvözött kérdés feltevésével.

Liszt és Bartók egy Európa pokoljárásra jutott és juttatott népének fiai. Csak a poklot járva ^{meg} ^{te} hihet akár egy földi paradicsom majdani megvalósulásában. Bartók megdicsőült arccal hallgatta, amikor a közönség füttyült és lábával ~~dobogott~~ ^{dobolt}.

"A belépőjegy árával megvették a füttyüléshez való jogot is" -

-válaszolta...

Sajnos nálunk Finnországban a közönség nem füttyül és hallgat. Ugyanakkor százak és százak vették meg a Liszt Chamber Music

1796-ban/és konzultálnak velem szinte minden héten. Kereken 30 éve.

stockholmi koncertjét a Lovagteremben (ahol Kämpfer József játszott)

Hungaroton cd 11798 csodaszép lemezét. Követték Lantos István

Essay lendületű Liszt
 eszmefuttatásunk ~~Alap~~ első
 gondolatosa találkozik az
 elsővel. Dr. Hamburger Klára
 magyar zene-tudós "Serge Gut
 "Frans Liszt zenei nyelve"
 (Párizs 1975) könyvéről írt
 kiváló analízisének ("Hol van
 Kelet - Európa?" MZ XVII, 4, 1976)
 egyik kulminációs csúcspontja -
 lent megállapítja; Kár, hogy nem
 ismeri Bartók 1911-es "Liszt
 Zeneje és a mai Éőzönység" című
 írását. Nos, ha rendhagyó módon is,
 de akár egy lélegzetvételre
 folytathatnám finnországi tapasztá-
 latal, hogy itt máig sem ismerik
 Bartók 1936-os "Liszt
 problémái" című akadémiai
 összefoglalóját. Ellenkező eset -

(37) — Isten nem jelenhet volna
meg ~~csak~~ a repülőgépről sem
olyan lexisztikus — állásfoglaló —
125 reg, melyet az ország egyet-
len ~~csak~~ Sibelius Akadémia
nevű Zeneművészeti főiskolájának
tanársegéde írt.

A regzódik egy nagyrészt emlékezet-
ből legegypelt gondolat sor, mely
kezdetben a "Liszt és
Finlandia" című minden rékelt-
re kiterjedő alapos ^{másik} munkánál.
A páratlaman vezethető eredeti
képanyag mellé tölt szenzációs
zeneelméleti párhuzam is társul.
Élesen bizonyítva az 1914
előtti Európa egységét és
minden nép — az ún "Eis-
népeket" is ide sorolva — egyetemes
fontosságát.

Brahms ,Bülow meiningeni zenekarával a Vigadóban koncertezve,

Lésoff is felkeresi a cigányzenekart. Kissé nehezemre esik elhinnem

Sibelius 1890-es bécsi feljegyzéseit, melyek szerint Brahms

"jellegzetesen északi(?) kopott öltözékében kirítt az elegáns

Café Leidinger közönségéből."állítja Sibelius.

Vagy talán a sértett hämeenlinnai svédnyelvű orvoscsalád

fia reagált így ? Busonitól kapott Brhmsnak címzett ajánló-

levelében ugyanis ez áll;

"Seiner nordischen Herkunft gemäss ist er später entwickelt als

wir, "...északi ~~származása~~ miatt ő sokkal később fejlődött

mint mi.." /Sibelius múzeum, Turku. ~~Idézi és még vitatja az~~

~~Összes e szerzővel foglalkozó finn muzikológus/~~

Lisztén ~~prazsa~~ - akadémiai szinten - csodálkozna a
Miért nem csodákoztak az 1910-ben Budapesten koncertező
rapszodiák miatt.

Debussyn ?^h ugyanis teljesen a hatalmába került Radics Béla

prímás és bandája játékának. Akárcsak a " Suomen Laulu" kórus

és még sok más finn művész, politikus, akik osztatlan elismerés-

sel emlékeznek Radicsékra.

Debussy tulajdonképpen /amellelt,hogy egy francia énekesnőt

zongorán kísért/ vonósnégyese magyarországi bemutatójára

érkezett , hogy szükség esetén irányítsa a Temesváry--

Waldbauer vonósnégyes próbáit.Mint az köztudomású(legalább-

is Magyarországon) egyetlen feladataként a Vigadó színpadjára

felszaladva magához ölelte a muzsikusokat.

Onni Talas budapesti finn nagykövet emlékirataiban megemlí-

ti,hogy a nagy svéd ázsia kutató Sven Hedin(Cholnoky Béla

barátja és nekünk 1947-ben születettek könyvélménye)

1937-ben Budapesten tartott előadásokat. Este a Kakukk

vendéglőben rendezett díszvacsorán Hedin elmélyülten hallgatta

a cigányzenét. "Azóta sem láttam senkit ilyen érdeklődéssel

ezt a fajta zenét hallagatni közel két órán át"..*írja*

Talas nagykövet. A nagy svéd tudós ekkor már 80 éves volt.

Jelen volt Hubay Jenő^a utolsó nyilvános szereplésén is.